

Jarduerak

**5. Unitatea:
Ekonomia eta politika**

1. Jarduera:



Izenburua: Baliabide naturalen ondoriozko gatazkak: Zer lotura dute nirekin?

Kategoria: SUSTRAIRA

Aurkezpena:

Baliabide naturalak gure gizartearen garapenaren oinarria dira. Elikagaien, industriaren eta energiaren kontsumoaren oinarriak dira, eta, horrenbestez, ezinbestekoak eta estrategikoak gure bizitzarako.

Afrikak baliabide natural horien munduko erreserben ehuneko handi bat dauka: nekazaritzarako beharrezkoak diren **lur** emankorrak, **mineralak** eta mundua garatzeko ezinbestekoak diren **energiak**.

Jarduera honetan, baliabide naturalek Afrikako gatazka sozial eta ingurumen-gatazka askoren hasieran eta iraupenean duten garrantzia ikertuko dute ikasleek. Horrez gain, kontsumitzaileok sistema konplexu horretan dugun zeregina ezagutuko dute.

Helburu didaktikoak:

1. Baliabide naturalak gizateriaren, orainaren eta etorkizunaren ondare komun natural gisa baloratu.

2. Baliabide naturalen garrantzi ekonomikoa baloratu eta baliabide horiek arrazionalki ustiatzeko beharra ulertu.
3. Gure kontsumo-ereduari, naturarekiko harremanari eta baliabide naturalen erabilera jasangarriari buruzko jarrera kritikoa garatu.

Oinarrizko gaitasun transbertsalak:

1. Hitzezko zein hitzik gabeko komunikaziorako eta komunikazio digitalerako gaitasuna.
2. Ikasten eta pentsatzen ikasteko gaitasuna.
3. Elkarbizitzarako gaitasuna.
4. Ekimenerako eta espiritu ekintzailerako gaitasuna.
5. Izaten ikasteko gaitasuna.

Oinarrizko Ikasgai eta Gaitasun diziplinarrak:

1. **Geografia eta Historia** (Gaitasun sozial eta zibikoa).
2. **Biologia eta Geologia** (Gaitasun zientifikoa).
3. **Balio etikoak** (Gaitasun sozial eta zibikoa).
4. **Hezkuntza plastikoa, bisuala eta ikus-entzunezkoa** (Gaitasun artistikoa).

Jarduerarekin transmititu nahi diren funtsezko mezuak:

- Afrika aberastasun natural handiko kontinentea da.
- Afrikako baliabideak ustiatzeko eredua, herrialde kolonizatzaileek gauzatua, Afrikako garapen-ara-
zoaren eragile nagusietako bat da.

Ikasgelan kontuan hartu beharreko funtsezko alderdiak - “abisua”:

- Afrika kontinente pobre gisa aurkezten duen irudia hautsi eta atzean utzi beharra dago.
- Jarduera baliatu, ikasleengan jakin-minarekin, interesarekin, zehaztasunarekin, sormenarekin eta pentsamendu kritikoarekin zerikusia duten jarrerak sustatzeko.

Garapena:

1. ZEREGINA: Hasteko, irakasleak jardueraren helburuak eta garapena aurkeztuko dizkie ikasleei, baita izango dituzten zereginak ere.

Irakasleak behatzailearen eta gidariaren rola hartuko du, jardueran sor daitezkeen zalantzak eta arazoak konpontzeko.

Ondoren, 5 ikasle talde osatuko dira. Taldeak irakasleen ustez egokiak diren irizpideen arabera eratu daitezke.

Talde bakoitzari Afrikako baliabide natural hauetako bana esleituiko zaio:

- 1. TALDEA:** Petrolioia
- 2. TALDEA:** Koltana
- 3. TALDEA:** Fosfatoak
- 4. TALDEA:** Urrea
- 5. TALDEA:** Palma-olioa

2. ZEREGINA: Ondoren, talde bakoitzak esleitu zaion baliabide naturalari buruzko informazioa bilatu beharko du.

Internet bidez dokumentatu daitezke (artikuluak, txostenak, blogak, sare

sozialak eta abar). Garrantzi handikoa da ikasleei adieraztea garrantzitsua dela **informazioa iturri independente batzuetan kontrastatzea**.

Ikerketa horren ondorioz, ikasleek 1. eranskina entregatu beharko dute, eskatutako informazioarekin.

3. ZEREGINA: Ondoren, esleitu zaien baliabide naturalari buruz lortutako informazioa azaldu beharko dute ikasleek, grafikoki. Talde bakoitzak informazioa azaltzeko gidoi-proposamen bat honako hau izan liteke:

1. Baliabide naturalaren deskribapen laburra.
2. Baliabide naturala kokatzen den Afrikako herrialdea.
3. Ustiatzeak sortzen dituen gatazken deskribapen laburra.
4. Baliabide natural horretatik lortzen den kontsumo- edo erabilera-ondasuna.

Informazioarekin batera, ikasleek baliabide naturalaren irudiak, hura non dagoen jakiteko mapak eta abar bilatuko dituzte.

Azalpenerako, hainbat tresna erabil daitezke, hala nola infografiak, aurkezpenak, horma-irudia eta abar.

4. ZEREGINA: Azkenik, talde bakoitzak bere azalpena partekatuko du gelan. Gure lanak hezkuntza-komunitatea sensibilizatzeko balio izatea nahi badugu, ikastetxeko espazio komunean edo ikastetxeko webguneen eta sare sozialen bidez partekatu dezakegu.

Aurreikusitako iraupena:

- **1. zeregina:** ordubete (saio 1).
- **2. zeregina:** ordubete (saio 1). Beharrezkoa izanez gero, taldeek eskola-orduetatik kanpo lan egin dezakete.
- **3. zeregina:** ordubete (saio 1). Astebeteko epea eman daiteke 3. zereginaren eta 4.aren artean.
- **4. zeregina:** aldakorra, egindako aukeraren arabera.

*OHARRA: *Ezarritako denbora gutxi gorabeherakoa da. Lanean ari diren ikasleen ikaste-erritmoen, malgutasun instituzionalaren, irakaskuntza-denboren eta abarren arabera egokitzea gomendatzen da.*

Laguntzarako materialak:

IRITZI ARTIKULUAK:

- Afrikaren espoliazioa: https://elpais.com/elpais/2017/05/25/africa_no_es_un_pais/1495706053_437760.html

BALIABIDE DIDAKTIKOAK:

- “Baliabide naturalen ondoriozko gatazkak: Zer lotura dute nirekin?” kanpainako gida <https://www.fundacionalbihar.org/wp-content/uploads/GU%C3%8DA-CXR.pdf> — <http://www.conflictosporrecursos.es/files/guia.pdf>
- “Baliabide naturalen ondoriozko gatazkak: Zer lotura dute nirekin?” kanpainako koaderno

https://www.fundacionalbihar.org/wp-content/uploads/compressed_1117339008.pdf

— <http://www.conflictosporrecursos.es/files/guia.pdf>

- Gatazkak eta horiek sorrarazten dituzten eta horiei iraunarazten dieten baliabide naturalak non dauden erakutsiko dizun mapa interaktiboa <http://www.conflictosporrecursos.es/mapApp>
- Afrikako baliabide naturalen eta horien paisaien lokalizazio geografikoa <https://www.personales.ulpgc.es/gdelgado.dgeo/Africa/content/DEA-RN-Ficha-T2.pdf>

ERAKUSKETA SORTZEKO TRESNAK:

- 6 increíbles herramientas gráficas para el aula: https://www.canva.com/es_mx/aprende/recursos-canva-para-tus-clases/
- Crear contenidos interactivos: <https://genial.ly/es/para-educacion/>

Jarduera ixteko:

Ariketan gertatutakoari buruzko go-goeta kolektiborako espazio bat ireki-ko da. Hona hemen hausnarketa eta eztabaida sortzen lagundu dezaketen zenbait galdera:

- Zer egin zaizue deigarrien?
- Zer ikasi dugu?
- Zertaz ohartu gara?
- Nola sentitu gara?

1. ERANSKINA: Baliabide naturalen ondoriozko gatazkak.

Zer lotura dute nirekin?

1. Baliabide naturalaren izena:
2. Zer da? Deskribapena:
 - Baliabide minerala, begetala edo animalia-baliabidea da?
 - Baliabide berriztagarria edo ez berriztagarria da?
3. Afrikako zein herrialdetan lokalizatuta dago?
4. Nola lortzen da? Nola erauzten da?
5. Zer motatako inpaktuak sortzen dira Afrikan baliabide natural horren erauzketaren ondorioz? Gatazka sozial eta ingurumen-gatazkak, hala nola:
 - Gatazka armatuak.
 - Lurralde-gatazkak.
 - Ingurumen-gatazkak: kutsadura, osasuna hondatzea, eta abar.
6. Zer erabilera ematen zaio baliabide natural horri?
7. Baliabide natural horretatik zuk kontsumitu edo erabili ohi duzun ondasunen bat eskuratzen da?
8. Informazioa lortzeko erabili dituzuen webguneetako estekak gehitu.

2. Jarduera:



Izenburua: Aulki-jokoa.

Kategoria: JOLASTU

Aurkezpena:

Jarduera honen bidez, ikasleek gogoeta egingo dute egungo garapen-ereduari eta horrek eragin dituen gizarte- eta ingurumen-desorekei buruz, eta jabetuko dira garapen jasangarriko eta bidezko eredu bat ezartzeko, justizia globalerako bokazioa izango duena, nazioarteko harremanetan egiturazko aldaketak egin beharko liratekeela.

Helburu didaktikoak:

1. Munduko desberdintasunen arrazoiak eta ondorioak agerian utzi: herrialde pobreak edo pobretuak? Estereotipoak eta aurreiritziak.
2. Etorkinen errealitatea eta egoera ezagutu, Giza Eskubideen eta Geroaren ikuspegitik (Migratzea, "migrazio behartuak", igarotzea).
3. Herritartasunaren eta eragin-eremuen kontzeptuari buruz hausnartu.

Oinarrizko gaitasun transbertsalak:

1. Hitzeko zein hitzik gabeko komunikaziorako eta komunikazio digitalerako gaitasuna.

2. Ikasten eta pentsatzen ikasteko gaitasuna.
3. Elkarbizitzarako gaitasuna.

Oinarrizko Ikasgai eta Gaitasun diziplinarrak:

1. Geografia eta Historia (Gaitasun sozial eta zibikoa).
2. Balio etikoak.
3. Ekonomia.

Jarduerarekin transmititu nahi diren funtsezko mezuak:

- Gaur egun ezarritako garapen ekonomikoaren ereduak neokolonialismoa erabiltzen jarraitzen du eta Afrikaren garapena baldintzatzen du.
- Neokolonialismo horren ondorioz, hondatzen ari dira baliabide naturalen ustiapen iraunkorrean oinarritutako Afrikako ekonomia tradizionalak, eta ingurumenaren arloko narriadura ere eragiten ari da.

Garapena:

Lehenik, kontinenteak zein diren azalduko da, non dauden kokatuta eta mapak gelako paretetan banatuko dira. Ondoren, taldeari azalduko zaio munduko populazioaren banaketa irudikatu behar dutela, gela mundua izango dela irudikatuz; eta taldea, berriz, munduaren populazio osoa, parte-hartzaile bakoitzak X milioi biztanle ordezkatzuz (1. eranskina).

Parte-hartzaileak gelan banatu beharko dira, kontinenteetako mapen azpian bilduta, munduko populazioaren banaketa ahalik eta modurik zehatzenean irudikatzeko. Taldea egonkortu ondoren, jolasa

zuzentzen duen pertsonak benetako zifrak emango ditu, eta, behar izanez gero, sinbolizazioa zuzenduko du. Parte-hartzaile bakoitzak eranskailu bat jasoko du, dagokion kontinentearen izenarekin.

Kontinenteak eta zifrak banatu ondoren, aulkiek sinbolizatzen duten munduko aberastasuna landuko da. Dinamizatzaileak adieraziko du aulki bakoitzak X milioi dolar ordezkatzeko dituela (2. eranskina). Taldeak maparen azpian banatuko ditu aulkiak. Bukatutakoan, benetako zifrak eman, eta sinbolizazioa zuzenduko da.

Jarduera amaitzeko, kontinente bakoitzeko biztanleek dagozkien aulki guztiak okupatu beharko dituzte. Aulki bakar bat ere ezin da hutsik geratu eta inor ezin da lurrean geratu, aulkirik gabe. Aulki batera igo behar da nola edo hala. Barrea ziurtatuta dago, adibidez, amerikarrak aulki hutsetan etzanda daudela ikusitakoan, asiarren ondoan, horiek dituzten aulki urrien gainean pilatuta jarriko baitira.

Galdera lagungarriak jarduerak dirauen bitarteko analisirako:

- Nola sentitzen zarete Asian zaudeten pertsonak?
- Eta Europakoak?
- Zer sentitzen duzue Europakoek eta Ipar Amerikakoek, ikusirik Afrikakoak, Asiakoak... nola dauden?
- Zer sentitzen duzue Afrikakoek eta Asiakoek, ikusirik Europakoak eta Amerikakoak zein eroso dauden?
- Uste duzue Europan eta Ipar Ame-

rikan bizi diren pertsona guztiak hain ondo bizi direla edo badaude ongizate hori ez duten pertsonak?

- Afrikan, Asian eta Hego Amerikan biztanle guztiak pobrezian bizi direla uste duzue?
- Zergatik uste duzue daudela desberdintasun horiek, herrialde edo kontinente berean bizi izanda?
- Taldeko pertsona gehienak, bai eta jolasa dinamizatzen dutenak ere, seguru asko Europakoak gara; irudikapenean bezain eroso bizi garelako irudipena dugu edo gauza asko falta zaizkigula uste dugu?
- Kexatzen bagara eta gauzak falta zaizkigula uste badugu, nola sentituko dira, zuen ustez, gu baino okerrago bizi diren pertsonak? Zer ondorio ditu egoera horrek?
- Bazenekiten alde handi horiek zeudela?

Aurreikusitako iraupena:

- Ordubete eta 2 ordu artean.

Laguntzarako materialak:

- Parte-hartzaile adina aulki.
- Afrikako, Ipar Amerikako, Hego Amerikako, Asiako eta Europako mapak.
- Mapamundi bat.
- Kontinenteen izenak dituzten eranskailuak.

Gogoeta egiteko eta jarduera ixteko kontzeptuak eta galderak:

1. Herrialdeak pobreak edo pobretuak dira? Horrek esan nahi

- du aberastasunik ez dagoela? Eta orduan, zergatik daude egoera horretan? Garapen-ereduari buruz hausnartuko dugu.
2. Desberdintasun-egoera orokorra ikusi ondoren, hau galdetuko diegu:
 3. Zer arrazoi ditu pertsona batek migrazio-prozesu bat egiteko? (lana, egoera ekonomikoa hobetzea, osasuna, maitasuna, ikasketak, aisialdia, familia...).
 4. Eta zer herrialde aukeratzen duen, zertan jartzen duen arreta: hizkuntza, hurbiltasuna, familia, lege-alderdiak...
 5. Eta, une horretan, herrialdea edo kontinentea aldatu nahi duenari hori egiteko aukera emango diogu.
 6. Ez da hain bide erraza izango, zailtasunak izango dituzte (dinamizatzailerak esku hartuko du hainbat egoera sortzeko), eta kontinente edo herrialde bakoitzak eztabaidatu beharko du muga pasatzen utzi edo mugan geldiarazi; erantzuleak gara?
 7. Giza Eskubideak betetzen direla uste duzue? Noiz hasten da bat herritartzat hartua izaten?
 8. Zer gertatzen da pertsona guztien arteko batzuk bat baino ikusten ez ditugunean? Historia bakarraren arriskuaz hitz egin.
 9. Amaitzeko, eta gure inguruneetan izan dezakegun eragina ulertzeko, hauxe galdetuko diegu: Zer egin dezakegu guk hemendik?

1. eranskina: Parte-hartzaileen banaketa, munduko populazioaren banaketaren arabera

MUNDUKO ABERASTASUNAREN BANAKETA						
Parte-hartzaile kopurua	AFRIKA	ASIA	IPAR AMERIKA	HEGO AMERIKA	EUROPA	Pertsona lek ordezkatzen du... (milioi biztanle)
12	2	7	1	1	1	569
13	2	8	1	1	1	525
14	2	9	1	1	1	488
15	2	9	1	1	2	455
16	2	10	1	1	2	427
17	2	10	1	2	2	402
18	3	11	1	2	2	379
19	3	12	1	2	2	359
20	3	12	1	2	2	341
21	3	13	1	2	2	325
22	3	13	1	2	2	310
23	3	14	1	2	2	297
24	3	15	1	2	3	284
25	4	15	1	2	3	273
26	4	16	1	2	3	263
27	4	16	1	2	3	253
28	4	17	1	3	3	244
29	4	18	1	3	3	235
30	4	18	2	3	3	228
31	4	19	2	3	3	220
32	5	19	2	3	3	213
33	5	20	2	3	3	207
34	5	21	2	3	3	201
35	5	21	2	3	4	195

2. eranskina: Aulkien banaketa, munduko aberastasun ekonomikoaren banaketaren arabera

MUNDUKO ABERASTASUNAREN BANAKETA						
Parte-hart- zaile kopurua	AFRIKA	ASIA	IPAR AMERIKA	HEGO AMERIKA	EUROPA	Pertsona lek or- dezkatzen du... (milioi biztanle)
12	1	5	3	1	3	5.932
13	1	5	3	1	3	5.475
14	1	6	3	1	3	5.084
15	1	6	4	1	4	4.745
16	1	6	4	1	4	4.449
17	1	7	4	1	4	4.187
18	1	7	4	1	4	3.954
19	1	8	5	1	5	3.746
20	1	8	5	1	5	3.559
21	1	8	5	1	5	3.389
22	1	9	5	1	5	3.235
23	1	9	6	1	6	3.095
24	1	10	6	2	6	2.965
25	1	10	6	2	6	2.847
26	1	10	6	2	6	2.738
27	1	11	7	2	7	2.636
28	1	11	7	2	7	2.542
29	1	12	7	2	7	2.454
30	1	12	7	2	7	2.373
31	1	12	8	2	8	2.287
32	1	13	8	2	8	2.203
33	1	13	8	2	8	2.118
34	1	14	8	2	8	2.034
35	1	14	9	3	9	1.949

3. Jarduera:



Izenburua: Markoen jolasa

Kategoria: JOLASTU

Aurkezpena:

Jarduera hau 5. unitateko 1. jarduerari lotuta dago, eta herrialdeen eta kontinenteen arteko desberdintasun sozioekonomikoaren egoera azpimarratzen du.

Jarduera honen eta proposatzen duen jolasaren bidez, ikasleek herrialdeen arteko harremanak irudikatuko dituzte: merkataritza eta produktuen trukea.

Jolasak erakutsi nahi du nola, herrialde kolonizatzaileek ezarritako Afrikako ekonomien dibertsifikazio faltaren ondorioz, Afrika ahultasun ekonomikoko egoeran jarri den, balio erantsi txikiko lehen mailako produktu gutxi ekoizten dituelako eta produktu manufakturuak erosten dituelako, askoz ere garestiagoak.

Merkataritza aberastasun-iturri da herrialdeentzat, eta aukera ekonomikoak sortzeko eta pobrezian dauden milioika pertsonarentzat bizi-kalitatea hobetzeko ahalmena du. Hala ere, potentzial hori ezin da garatu herrialde aberatsek truke horiek modu bidezkoagoan egiten ez dituzten bitartean.

Helburu didaktikoak:

1. Aberastutako herrialde industrializatuen eta herrialde pobretuen arteko merkataritza-trukeen sistema ulertarazi.
2. Erakutsi Afrikan oinarri nagusitzat lehengaiak erauzte (batez ere, nekazaritzakoak eta baliabide mineralak) duen garapen-eredu bat ezartzeak, batez ere Europako potentzien beharrak betetzeko, desoreka eta desberdintasun handiak eragin dituela.

Oinarrizko gaitasun transbertsalak:

1. Hitzezko zein hitzik gabeko komunikaziorako eta komunikazio digitalerako gaitasuna.
2. Ikasten eta pentsatzen ikasteko gaitasuna.
3. Elkarbizitzarako gaitasuna.

Oinarrizko Ikasgai eta Gaitasun diziplinarrak:

1. **Geografia eta Historia** (Gaitasun sozial eta zibikoa).
2. **Ekonomia.**

Jarduerarekin transmititu nahi diren funtsezko mezuak:

- Afrika garatzeko arazoak, neurri handi batean, nazioarteko ordenaren eta garapen-eredu osoaren ondorio dira.
- Justizia globalerako bokazioa duen eredu jasangarri eta bidezkoa lortzeko, egiturazko aldaketak egin beharko dira nazioarteko merkataritza-harremanetan.

Garapena:

Lehenik, adierazi behar da ez dela komeni ikasleei zehaztea zer izango den esperientzia, ezta zein gai ezta-baidatuko den ere, parte-hartzaileak ez baldintzatzeko, eta, horrez gain, jakin-mina eragiten duen intrigazko osagai bat eransteko.

Parte-hartzaileak kopuru bereko lau taldetan banatuko ditugu. Esango ez zaien arren, lau herrialde ordezkatzeko dituzte. Parte-hartzaileen eta materialaren banaketa honako hau da: 1. eta 2. herrialdeek herrialde aberastuen pribilegioak izango dituzte, beste biek baino teknologia gehiago jasoko baitute; eta 3. eta 4. taldeak herrialde pobreetako ordezkariak izango dira, teknologia urrikoak eta lehengai ugari dituztenak.

Lau taldeei karto mehezko markoak egin behar dituztela adieraziko zaie. Talde bakoitzak material kopuru desberdina jasoko duenez, beraien artean negoziatu ahal izango dute, baina soilik ordezkarien bidez (talde bakoitzeko bana).

Dinamizazioaz arduratzen den pertsonak alde aurretik adostutako seinale bat adierazitakoan, lau taldeek bukatu egingo dute markoen ekoizpen-prozesua. Ondo amaitutako marko gehiago egitea lortzen duen taldeak irabaziko du.

Dinamikaren hasieran ematen den materiala baino ezin da erabili.

Aurreikusitako iraupena:

- Ordubete.

Laguntzarako materialak:

- Lau mahai handi.
- Parte-hartzaile adina aulki.
- 6 erregela.
- 6 arkatz.
- 4 guraize.
- Koloretako eranskailuak.
- Folio tamainako 18 karto mehe.
- Itsasgarria.

Gogoetarako kontzeptuak eta galderak:

- Talde bakoitzari eskatuko zaio azaltzeko nola lan egin duten egin dituzten markoak lortzeko.
- Taldeei eskatuko diegu azaltzeko non aurkitu dituzten materiala trukatzeko zailtasunak eta zein material izan den zailagoa eta zein errazagoa trukatzeko.
- Marko gehiago lortu dituzten taldeak “abantaila” batekin abiatu dira?
- Eta zein izan dira gutxiago lortu dutenen desabantailak?
- Badakizue zertan jolastu garen?
- Jolas hau bizitza errealeko egoeraren batekin identifika dezakezue?

Jarduera ixteko:

Ariketan gertatutakoari buruzko gogoeta kolektiborako espazio bat irekiko da. Hona hemen hausnarketa eta eztabaida sortzen lagundu dezaketen zenbait galdera:

- Zer egin zaizue deigarrien?
- Zer ikasi dugu?
- Zertaz ohartu gara?
- Nola sentitu gara?

